

A Black-winged Stilt (Himantopus mexicanus) is shown in profile, facing right. It has a black head and neck, a long, thin, pinkish-red bill, and a black crest. Its body is primarily white, with a prominent black wing patch and black tail feathers. The bird is standing on a patch of dry, brownish grass and small rocks. The background is a blurred field of similar vegetation.

Årgång 30 ● nr 2 - 2018

nattvakan

Nattvakan

*utges av Hudiksvallsregionens fågelklubb (HFK).
Tidningen utkommer med två nummer årligen
och erhålles av samtliga medlemmar i HFK.
Årsavgiften för medlemsskap är för närvarande
150 kronor och insättes på pg. 88 94 30-5.*

Hudiksvallsregionens fågelklubb

är lokalklubb till Gävleborgs Läns Ornitologiska Förening (GLOF). Medlemsskap i HFK är dock oberoende av medlemsskap i GLOF. HFK:s verksamhetsområde utgörs av Hudiksvalls och Nordanstigs kommuner.

Lokalklubben har till syfte att samla och stimulera intresset för fågelfaunan och skyddet av fågelmiljön i Hudiksvalls och Nordanstigs kommuner. Dessutom skall föreningen verka för att sprida kunskap i fågelfrågor genom kursvesamhet och exkursioner. Föreningen skall vara ett forum där medlemmarna inspireras och informerar varandra. En viktig uppgift för föreningen är att vara drivande i vissa frågor med anknytning till fågelskydd.

Styrelse

Ordförande: Kjell Johansson, Kolarevägen 7

825 30 Iggesund Tel. 070-239 75 10

Sekreterare: Karin Svensson, Blockvägen 16 F

824 34 Hudiksvall, Tel. 070-513 48 66

Kassör: Lars-Göran Lindström, Slåttervägen 13

824 40 Hudiksvall, Tel. 070-629 15 24

Övrig ledamot: Simon Fransson Poppovägen 3

825 30 Iggesund, Tel. 070-661 80 11

Övrig ledamot: Bo Fagerström, 1:a Parkgatan 11 E

824 43 Hudiksvall, Tel. 070-641 05 32

Suppleant: Stefan Pierrou, Västerrå 65

824 92 Hudiksvall, Tel. 070-345 02 98

Följ med HFK på exkursion

Hudiksvallsregionens fågelklubb har ett digert utflyktsprogram under alla årstider.

Tryckt av:
Tierps
Tryckeri

Skäggmes, Hjälstaviken mars 2017.
Foto Lars Göran Lindström

Besök
fågelklubbens
hemsida
HFK.name

INNEHÅLL NR 2 - 18

Österlen våren 2017	3
<i>Karin Svensson</i>	
Råstasjön	4
<i>Mats Åberg</i>	
Rosenstare i Hassela	7
<i>Lars G Lindström</i>	
Halsmärkta grågäss	10
<i>Lars G Lindström</i>	
Vattenrall	13
<i>Lars G Lindström</i>	
Nötkråka och rödstjärt	16
<i>Malte Gallon</i>	
Fågelpoesi	17
<i>Staffan Holm</i>	
Fjällgåsrappport	21
<i>Niclas Liljebäck</i>	
Ägretthäger	25
<i>Lars G Lindström</i>	
Program	26

*Foto på framsidan. Rosenstare
Älvsund, Hassela juni 2018. Foto:
Lars G Lindström.*

*Foto på sista sidan.
Svarthakedopping, Storsjö kapell,
Härjedalen juni 2018. Foto. Lars G
Lindström.*

Råstasjön

Text och foto Mats Åberg

LÖRDAGEN DEN 10 MARS gick finalen av den svenska melodifestivalen i Friends Arena i Solna.

Denna dag hade även undertecknad och Lars Göran bestämt att vi skulle åka ner till Solna och Råstasjön, som ligger några hundra meter från Friends Arena för att försöka fotografera fåglarna i sjön. Råstasjön är känd för att det vintertid uppehåller sig ett drygt femtio-tal hägrar vid sjön och även rörhönor och någon vattenrall brukar finnas i där. Denna vinter hade det nästan dagligen rapporterats en vattenrall, som matats och varit synlig på nära håll. Vår

förhoppning var givetvis att kunna fotografera denna fågel, som normalt är väldigt skygg och svår att få på bild. Efter en kort stunds letande hittade vi en lämplig parkeringsplats vid Råsta Tennisklubb, Råsta parkshallen. Därifrån behövde vi bara gå några hundra meter till en vandringsled, som går runt sjön.

Hägrarna som övervintrar vid Råstasjön tros vara ättlingar till de hägrar som bodde i bur på Skansen fram till 70-talet då de släpptes fria för att sedan börja att häcka i frihet vid Isbladskärret på södra Djurgården. Hägrarna matades med fisk av privat-

personer men numera matas hägrarna med strömming av Solna kommun.

Strid om sjön

De styrande politikerna i Solna stad ville bygga bostäder så nära Råstasjön att naturen och djurlivet skulle ta skada. Stora delar av den biologiska mångfalden skulle sannolikt försvinna för alltid och upplevelsen av sjön som ett naturnära rekreationsområde komma att försämrast. Men så nyss som den 18 december 2017 beslutade Solna kommunfullmäktige att Råstasjön ska bli Naturreservat. Sjön är det ett populärt strövområde, som även lockar till sig många fågelfotografer då sjön har ett rikt fågelliv med änder, sumphöns och koltrastar till exempel.

Hjälstaviken

Sedan vi fotograferat vattenrallen funderade vi en kort stund på om vi skulle stanna och försöka leta reda på den hornugglan

som rapporterats dagen innan, men det rådande duggregnet tilltog i styrka och gjorde att vi snabbt bestämde oss att åka vidare mot Hjälstavikens naturreservat. Målet var att leta rätt på skäggesarna, som rapporterats med lite ojämna mellanrum. Det fick bli en chansning, som lyckades skulle det visa sig. Vi tog oss ut till WWF-spången till fots i drygt en decimeters ny blötsnö, från Naturreservatets parkeringsplats (det hade snöat natten innan). Det var oplogat till parkeringen vid Parnassen, som egentligen hade blivit närmare för oss att gå. Jag gick väldigt långsamt, då jag kände att det skulle bli tungt för mig att gå en kilometer i blötsnö (ont i vänstra foten). Lars Göran med en ängels tålmod, sa att ”jag går före in i vassområdet och kollar om det finns några skäggesar”. Undertecknad gick så väldigt långsamt, så att LG nog trodde att jag skulle vända tillbaka till bilen, men jag fortsatte att gå sakta in i vassen och ropade snart nog efter LG då jag inte såg många

meter i den höga vassen. -Är du här?- möttes av -Gå 50 meter till, så är du framme-. Mycket riktigt. Där fanns Lars Göran med två fågelfotografer till, som hade haft skäggesarna framme strax innan jag kom fram. Så det blev att vänta och se om de kom tillbaka. Och se där är dom ju! Jag räknade till tio stycken skäggesar runt omkring i den höga vassen, samtliga på fotoavstånd. Men det är ju så mycket vassstrån i vägen så det dröjde ju en kort stund innan jag fick in skärpan ordentligt. Efter kanske tio minuters fotograferande var jag ganska nöjd och trött, så jag påbörjade promenaden tillbaka mot bilen. "Gå du! Jag hinner ikapp dig" sa Lars Göran när jag började gå.

När LG hunnit ikapp mig efter en stund, kanske tio minuter, hade jag inte kommit

många meter och såg väl väldigt trött ut, frågade han, -Ska jag ta kameran? Tack och lov. Vi fortsatte och snubblade vidare i blötsnön till bilen. När vi nådde bilen hade det börjat skymma lite, så vi fick lite bråttom hem mot Hudiksvall för att slippa köra i mörker.

Då vi bara ätit de varmkorvar, som var ämnade åt vattenrallen, under hela dagen stannade vi till och drack kaffe och åt en smörgås i Gävle Bro. Det blev en jättegod macka och vi var väldigt nöjda med bilderna vi fått under utflykten.

Skäggesen är en sen invandrare till Sverige. Första observationen var på 1960-talet i Skåne. Redan på 70-talet etablerade sig skäggesen i Tåkern, men även på flera andra lokaler i södra halvan av Sverige. Observationer av arten har gjorts ända upp till Västerbotten.

Sedan millennieskiftet 2000 har 19 observationer av skägges gjorts i Hälsingland och en häckning konstaterades i Kyrkbytjärn, Kilafors 2001. I mars 2007 befann sig tre exemplar i Hålsjövik.

Källa: Artdatabanken och Wikipedia

Rosenstare

i

Hassela

Text och foto Lars Göran Lindström

Den nionde juni rapporterades en adult (gammal) rosenstare genom Stefan Persson från Älvsund utanför Hassela. De följande dagarna kunde ett flertal fågelskådare beundra den vackra fågeln där den

födosökte tillsammans med vanliga starar på en nyplöjd åker. Fågeln stannade kvar i cirka en vecka och kunde oftast ses på samma åker men ibland flög den till andra närbelägna åkrar eller satt och vilade i något träd. Detta

var det femte fyndet av rosenstare i Hälsingland.

Bara tio dagar tidigare hade Arnold Larsson blivit uppringd av en boende i Norrbobyn att hon såg en fågel hon inte kände igen. Svart på huvud, vingar och stjärt men vitaktig på bröst och delvis rygg. Han for dit och hann få en kort observation av fågeln som gick omkring på en gräsmatta innan den flög iväg. Detta var det fjärde fyndet.

Det första fyndet gjordes i början av juni 2005 när Lars Lindqvist såg och fotograferade en adult fågel i Hedvigsfors. I början av juni 2008 såg Mats Axbrink en adult hane vid Rönnskär och i oktober 2013 sågs den enda ungfågeln vid Gammelsträng av Håkan Byren.

Alla fynd är gjorda i Hudiksvalls och Nordanstigs kommuner och de fyra fynden av adulta fåglar är alla gjorda i början av juni vilket verkar vara den optimala tiden för att hitta rosenstare hos oss. Under första halvan av juni gjordes också fynd av arten i bland annat Njurunda, Kalasjärvi i norra Lappland och i Högsön, Norrbotten.

Rosenstaren är en flyttfågel som häckar från östra Europa till Sydasien, framförallt i ett område som sträcker sig från Svarta havet till Tien Shan i Kazakstan. Den övervintrar framförallt i Indien och tropiska Asien. Väster om Svarta havet är den sporadisk men den häckar, om än inte varje år, i exempelvis Bulgarien. Rosenstaren uppträder också vissa år invasionsartat utanför sitt vanliga utbredningsområde när tillgången till föda, gräshoppor är stor. Exempelvis häckade över 6 000 par i Italien 1875 och i Ungern 1994-1995 häckade 1 700 par.

Den häckar i stora kolonier med hundratals eller tusentals bon, på öppen stäpp där gräshoppor är vanliga, vanligen nära vatten och ofta i dalar. Häckningstiden är mellan maj och juli, men är starkt beroende av födotillgången. Boet byggs snabbt av båda

könen, en skål av gräs och kvistar men också aromatiska växter som malört, fänkål och gräs. Boet placeras i ett hål mellan stenar, i en klippskreva eller i en byggnad. Honan lägger tre till sex blekblå till azurblå ägg som ruvas av båda könen i 15 dagar. Ungarna är flygga efter 24 dagar.

Efter häckningen rör sig arten till mer beskogade områden. Den övernattar i flockar i törnbuskar, träd eller vassfält, ofta med andra startarter.

Under häckningstid är rosenstaren en insektsätare. Dieten domineras av olika sorters gräshoppor som fångas på marken. Ibland sällskapar den också med boskap för att fånga de insekter som dessa driver upp. Vintertid kan den även inta frukt, frön och nektar.

Halsmärkta grågäss

Text och foto Lars Göran Lindström

INGEN SOM GÅTT RUNT LILLFJÄRDEN I SLUTET AV JUNI eller början av juli har kunnat undvika att se den stora mängd grågäss som uppehåller sig i sjön. De är där för att rugga, byta till en ny fräsch fjäderdräkt. Under dessa tre till fyra veckor förloras flygförmågan.

Det stora antalet, förra året cirka 750, skapar två problem. Ett för allmänheten på grund av mycket skit på gångvägarna men det kanske viktigaste är att betestrycket på de grönytor som finns runt sjön blir extremt stort. Detta skapar problem för de fjällgäss som ruggar i sjön, ett par veckor senare, och som då har stora problem att hitta föda.

För att om möjligt minska mängden grågäss gjordes ifjol ett försök att fånga och halsmärka ett hundra-tal av dessa. Förhoppningen var att genom den störning de utsattes för skulle göra att de väljer en annan plats för sin ruggning nästa år.

En gås har bra minne och att bli fångad och satt i en säck för att därefter ringmärkas upplevs säkert inte som så behagligt för gåsen.

Utav de 102 grågäss som fick halsringar förra året återkom i år cirka 40 till Lillfjärden. Totalt minskade antal gäss med cirka 200 till knappt 550. Det verkar som om försöket

Sändargås D 13

haft effekt på antalet grågäss. I år gjordes en ny insats och 117 nya grågäss fångades och förseddes med ringar.

Fem av fjolårets grågäss förseddes med sändare och dess rörelser har sedan kunnat följas. Här kommer en liten sammanfattning var några av de gäss som blev märkta hållit till det senaste året.

Sändargås D13

Efter avklarad ruggning (i mitten av juli) flög denna gås norrut och höll därefter till i ett område kring Jättendal fram till i slutet av oktober. På kvällen (23.30) den 28/10 var gåsen i Sörfjärden för att klockan 08.00 dagen efter redan hunnit söder om Linköping (45 mil på åtta timmar). Den fortsatte att flyga mot SV och på eftermiddagen landade den intill Ängelholm. Den hade då avverkat 70 mil på drygt 14 timmar. I området kring Skälderviken rastade den sedan knappt två veckor innan nästa etapp på flyttningen startade.

Natten mot den 13 november startade den från Skäldervikens södra strand, passerade Öresund norr om Helsingborg för att på morgonen befinna sig söder om Kiel. Färden fortsatte mot SV och på eftermiddagen nådde fågeln sina vinterkvarter vid Heerenveen i Holland. Där tillbringade gåsen drygt tre månader innan den i slutet av mars började färden mot norr. Efter en kort vila i norra Holland och ett par dagars rastande på Samsö (Danmark) återkom den till Sverige nordväst om Falkenberg. Efter ett par dagar fortsatte den till Horborgarsjön där den rastade knappt två veckor innan den fortsatte färden mot norr. På eftermiddagen den 17/4 rastade den kort i Lillfjärden för att sedan fortsätta till området Hårte och Mellanfjärden. Där stannar den till den tredje juni då den åter är i Lillfjärden för att lite senare genomföra årets ruggning.

Sändargås D 79

Efter avslutad ruggning i mitten av juli flyger den söderut mot Axmar, norr om Gävle, där den stannar i området drygt en månad då den fortsätter till Tämna i norra Uppland. Där födosöker den i jordbruksmarkerna ytterligare en månad innan den drar mot Dalarna och Långshyttan där den också stannar en dryg månad.

På morgonen den 28/10 flyger den rakt söderut för att på kvällen göra ett kort stopp på Bornholm och fortsätter därefter till ett område vid Stralsund i forna Östtyskland där den stannar i tio dagar. Den 7/11 korsar den norra Tyskland och flyger ut mot Nordsjön innan den byter riktning och flyger söderut och landar vid Groningen i Holland. Efter ett kort stopp fortsätter den lite längre söderut. Den är nu framme vid sitt vinterbete kan man tro men redan den andra december flyger den norrut till norra Tyskland och två dagar innan det nya året fortsätter den till södra Själland där den efter ett kort stopp

Sändargås D 79

fortsätter och på årets första dag återvänder gäsen till Sverige och ett område söder om Kalmar. Där stannar den, trots den hårda vintern, till den tredje april då den flyger rakt norrut och hamnar i Norrsundet norr om Gävle. Precis två månader senare kommer den tillbaka till Hudiksvall och Lillfjärden.

Sändargås D 27 och D 77

Det gick inte lika bra för alla gäss. D 27 blev skjuten i Långede väster om Delsbo i slutet av september och D 77 i Morasjön, Delsbo i slutet av augusti.

De halsmärkta fåglarna

De har inkommit en mängd rapporter om de halsmärkta gässen. Många har setts i Holland och Tyskland. Fågeln på bilden på föregående sida, till exempel, tillbringade vintern i Schleswig-Holstein. Två andra gäss, med märkning 728 och 768, var de som flög längst då båda avlöstes i området kring

Palacio de Donana söder om Sevilla, Andalusien i sydvästra Spanien.

Gås 768 röd och 728 blå

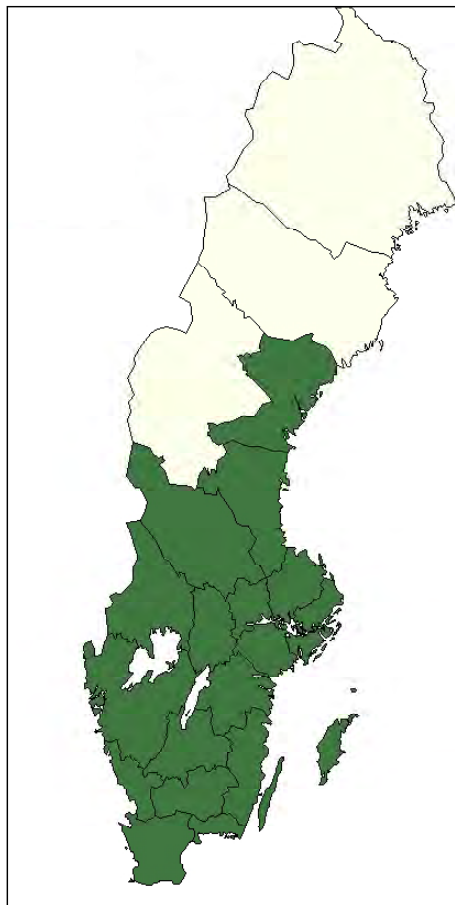
Vattenrall

Text och foto Lars Göran Lindström

VATTENRALLEN LEVER I NORDAFRIKA, I NÄSTAN HELA EUROPA (förutom norra Skandinavien) och i Asien. I Sverige häckar de i vegetationsrika sjöar, dammar, våtmarker och havsvikar norrut till sydvöstra Dalarna-Hälsingland. Spelande rallar hörs regelbundet i Norrlands kustland norrut till Västerbotten. Knappt fem tusen par beräknas häcka i vårt land.

Vid islossningen infinner sig vattenrallen som så många andra av slättsjöarnas fåglar.

Mest håller den till i bladvassen, där vattendjupet är ringa, och i angränsande starr- och videdjungler. Hannarna utkämpar häftiga revirstrider. I senare hälften av maj byggs boet, en rätt stadig korg av vass- och starr-blad, i en fjolårstuva, där starren dras ihop till ett skyddande tak. Rallen vill ha skydd mot spanande kråkor och kärrhökar. De sex till tolv gulvita äggen är fläckade i grått och rödbrunt, starkt glänsande och ser ut att vara gjorda av porslin. De läggs i senare hälften av

Vattenrallens utbredning i Sverige

maj eller i juni och ruvas av båda könen, mest dock av honan. Strax före kläckningen förses boet med en vall runt kanterna för att de små ungarna, som under första tiden inte är simkunniga, ej skall trilla i vattnet. Rallen ruvar hårt och lämnar ej boet i brådrasket.

Vattenrallen för ett undanskymt liv i vassar kring våtmarker och slättsjöar och märks mest på grund av lätet som består av ett envetet hamrande som kan pågå i timmar eller ett vittljudande, grymtande läte som låter ungefär "grryitt ggråit gruigru" och brukar

jämföras vid det snabbt bortklingande ljudet av grymtandet från en missnöjd gris.

Man ser sällan vattenrallen flyga och därför trodde man förr att den och kornknarren begav sig iväg till fots om hösten. Nu vet man att den är en nattflyttare som drar till Syd- och Västeuropa från september till november. I Europa förekommer det att vissa över-vintrar så långt norr ut som i södra Sverige, Norge och Finland.

Den lever på små fiskar, kräftdjur, blötdjur, insekter och deras larver.

I Hälsingland beräknas det finnas cirka femton par. I Hudiksvalls kommun är Tunasjön en säker lokal om man vill höra rallens speciella läte. Även från Hålsjöviken,

Sjömyrasjön och Morasjön i Delsbo finns rapporter om spelande vattenrall. På de senaste åren hörs även rallen från Lakvattendammen efter R84. Ingen rapport från Nordanstigs kommun finns i år.

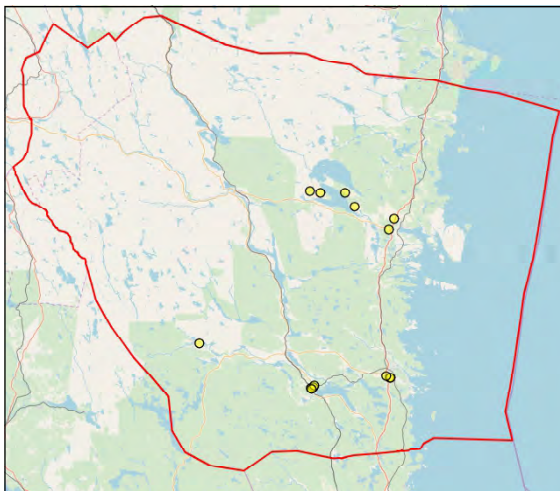
Källor

Ottosson, U., Ottvall, R., Elmberg, J., Green, M., Gustavsson, R., Haas, F., Holmqvist, N., Lindström, Å., Nilsson, L., Svensson, M., Svensson, S., & Tjernberg, M. 2012. *Fåglarna i Sverige - antal och förekomst*. SOF, Halmstad.

<https://sv.wikipedia.org/wiki/Vattenrall>

www.fageln.se/arter/vattenrall.aspx

<https://artfakta.artdatabanken.se/taxon/102947>

Rapporter av spelande vattenrallar i Hälsingland 2018.

Rödstart, Björso och nötkråka. Foto: Malte Gallon. Med rödstjärten vann Malte månadens bild i Hemmets Journal och fick som pris ett antal fotografier som naturfotograf Kennet Johansson tagit.

Tomas Tranströmer skrev dikten "Näktergalen i Badelunda". Foto: Lars G Lindström.

Fågelpoesi

Staffan Holm

Fåglar som motiv för poeter är förstås inget nytt. Redan Bibeln och de gamla grekerna... Men möjligen finns sedan några årtionden en trend som vuxit fram parallellt med tubkikare och smarta kameror och fågelräkning: poetiska fågelbeskrivningar med ibland nästan vetenskaplig skärpa och inte sällan säkert inspirerade av den fenomenale Erik Rosenbergs inträngande, målade artbeskrivningar i "Fåglar i Sverige", 1. upplaga 1953. Var gränsen går (om den ens finns) mellan en faktisk redogörelse för en fågels fjäderdräkt eller parningsritualer

och en poetisk beskrivning är förstås omöjlig att avgöra.

Men innan vi tar en titt på våra dagars litterära fågelskribenter: en liten kavalkad från cirka år 1800 och framåt. Kanske fler än jag, som gick i gymnasiet på 60-talet, fick som uppgift att jämföra dikter av de tre tidiga 1800-talsromantikerna **Esaias Tegnér**, **Erik Johan Stagnelius** och **Johan Ludvig Runeberg** som alla tre skrev varsin dikt benämnd "Flyttfåglarna". Jag, som egentligen var både fågel- och poesi-intresserad, minns att jag suckade ganska

tungt över uppgiften. Här följer en något förkortad version av Tegnér's dikt *Flyttfågla*.

*Så hett skiner solen på Nilvågen ner,
och palmerna ge ingen skugga mer.
Då griper oss längtan till fädernejorden,
och tåget församlas. Mot Norden! Mot
Norden!*

*Och djupt under föttren vi se som en grav
den grönskande jorden, det blånande hav,
där oron och stormen var dag sig förnyar,
men vi fara fria med himmelens skyar.*

*Och högt mellan fjällen där ligger en äng;
där nedslår vår skara, där redes vår säng.
Där lägga vi ägg under kyliga polen,
där kläcka vi ut dem vid midnattssolen.*

*Men åter på bergen stå Vindsuales son
och skakar de snöiga vingar med dån,
och hararna vitna, och rönndruvan glöder
och tåget församlas. Mot Söder! Mot Söder!*

*Till grönskande ängar, till ljummande våg
till skuggande palmer står åter vår håg,
där vila vi ut från den luftiga färden,
där längtar vi åter till nordliga världen.*

Ungefär hundra år senare skrev **Hjalmar Gullberg** sin dikt *Häger på bryggan* (här något förkortad):

*Jag låg på bryggan naken då en häger / stod
ljudlöst kommen som från ingenstans / bakom
och lät mig på mitt hårda läger / död som en
sten bli kvar i solens glans. / Landskapet hade
fått en annan mening. / Jag ägde inte bryggan.
Den var hans. / Jag var en kvarglömd rest, en
förorening. / Hans tid var inne där han stod på
vakt, / min var ett vakuum, en tågförseening. /
När hägern lyfte lika ljudlöst som / han kom
till bryggan utan varning, hävde / jag mig på*

*axlarna och såg mig om. / ...Var det sitt rike
som den andre krävde? / Finns det en ordning
bortom människans? / Ett tryck vek från mitt
hjärta, en förhårdning. / Tre dagar kom hägern
så, jag såg i hans / ankomst ett varsel om en
sådan ordning.*

Trots att **Harry Martinson** i sin naturlyrik mest skriver om växter, småkryp och insekter så bör han finnas med i en sån här översikt eftersom de flesta yngre fågelpoeter är påverkade av honom och hans sätt att skriva. Och visst förekommer fåglar hos honom, men mest i biroller. Här är ialla fall ett lite udda fågelporträtt, i dikten *Svanen*:

*Glupskt hugger svanen / med halsens vita krok,
/ kapar med skäran lagd på sned i natens skog
/ borrar med näbbens pryl / i gytjans ruttna
sammet, / lyfter sitt huvud och ser / ormkallt
kring drömmens fjärd.*

Tomas Tranströmer, nobelpristagare liksom Martinson, fick med sig ett stort naturintresse från sin barndoms somrar på ön i Stockholms skärgård där hans morfar var lots. Där samlade lille Tomas insekter och lärde sig sjöfåglar och det satte spår i hans diktning där insekter och fåglar ofta får stå som symboler för tidens gång.

Näktergalen i Badelunda:

*I den gröna midnatten vid näktergalens
nordgräns. Tunga löv hänger i trance, de döva
bilarna rusar mot neonlinjen. Näktergalens
röst stiger inte åt sidan, den är lika genom-
trängande som en tupps galande, men skön
och utan fåfänga. Jag var i fångelse och den
besökte mig. Jag märkte den inte då, men nu.
Tiden strömmar ner från solen och månen och
in i alla tick tack tick tacksamma klockor.
Men just här finns ingen tid. Bara näktergalens
röst, de raa klingande tonerna som slipar
natthimlens ljusa lie.*

En gulmagad bastard, härmsångare, enligt Bengt Emil Johnson. Foto: Lars G Lindström.

Verner Aspenström är vanligtvis ingen fågelpoet men jag kan inte låta bli att återge hans uppsluppna, tillsynes nonsensartade *Fåglar i 1700-talsstil* – man ska nog tänka samhällssatir.

Kejsarfågeln och kungsfågeln / och alla de små kammargökarna. / Presidentfågeln och excellensfågeln och deras många sugsnappare / undervippor och tåsparvar, / talmanstrastar, trofinkar, / dörrpipare och tidensvansar. / Den stora kanonfågeln och galonfågeln, tomherren och lärdsmygen / ringduvan och sänglärkan, / gråtmåsen, skrattugglan, brödhaken och guldmärulan...

vad många sorter / i den Högsta Fågeln handelsbod, vilka fina sommartapeter.

Om man ska utnämna två pionjärer inom den nyskapande naturpoesin från slutet av 1970-talet och framåt så är **Bengt Emil Johnson** den ena. Han var rumpmas och mångsysslare, multikonstnär och tillika

radioman som producerade Sveriges radios "Veckans pausfågel" tillsammans med ljudteknikern Sten Wahlström. I prosadikten *Björnhytan november* (och *apropå Gullbergs häger på Bryggan*) kommenterar han med en gnutta mild ironi Gullbergs dikt:

En ordning bortom människans, jamen bäste Hjalmar och med all respekt, annat fanns väl nästan inte. Här kommer den nu knyckande genom snöyrans korsande landsvägen, grå i det gråa, hemma här så mycket som vi i yrsnön. Men också flygande över en ångande sumpmark orimligt långt bort i tiden. Och bryggan den slår, nej ingen brygga, öppnar ett schakt ner mot ödlehjárnans genetiska dunkel. Vi hör till den här provinsen.

Och här ett typexempel på Bengt Emils små artporträtt: *Härmsångare*

En gulmagad bastard - det fick han heta, virtuoson som nu återvänt till alen vid gamla

potatiskällarn mellan skog och kärr. Jovisst har han förkovrat sig i vinter vid ekvatorn. Lånegodset fördelar han generöst, monterar citaten till personlig komposition. Hipp postmodernist var du, före alla franska filosofer.

Staffan Söderblom är även han en förgrundsgestalt. Han gav för övrigt ut en biografi över sin vän och kollega Bengt Emil Johnson 2016, några år efter dennes död. Söderblom är en synnerligen lärd man, ofta mer svårtillgänglig i sina dikter än den folkligare lanthandlarsonen från Saxdalen. DN:s recensent säger om hans senaste diktsamling *"Sa han"*: "Att läsa hans poesi påminner lite om att tugga taggtråd", men det är menat som en komplimang. Här är ett smakprov som kanske inte är av det allra mest svårtuggade slaget:

*Svarthättan vanvårdar sina essäer
sa han
sjunger ousägligt och för kort
alltid lite för kort
för vissa saker frågar man inte om.*

Niklas Törnlund är en hängiven fågel-skådare. Han har gett ut flera ornitologiska diktsamlingar, däribland *"Allt beror på vingar"*, där *Augustiskiss med spillkråka* ingår:

*Ett piratskri! Spillkråkan slår till.
Sammanbitet äntrar han almens höga mast.
Den smala tungan sonderar; han spettar loss
och knaprar i sig. Hjässan glöder kallt. Blicken,
den maniska blicken: helt utan nåd.*

Joar Tiberg är en produktiv mångsysslare och flera av hans diktsamlingar har fåglar som huvudmotiv, till exempel *Fåglar i förorten – med Finnskogen och södra Indien*, där den här prosadikten (eller vad man ska

kalla det) om svartvita flugsnapparens finns:

*Den svartvite är här. Kvarteret får en ny ton,
en aggressivitet färgas in. Förorten får egg, kan
man säga.*

*Gloparna som står på utav helvete nerför
backen mot gamla Konsum på sina nystulna
japanska mopeder ser honom inte. Men de
tillför på något sätt samma karaktär åt
rummet, hastighet, fartpirr, övermod!*

*Den svartvite gör det mer elegant, tystare.
Han drar sin gnistrande, pillrande värja
mellan parkeringsplatser och gungställningar.
Han far runt och sprider allmän oro. Det blir
en sorts pågående fredagskväll i förorten nån
vecka. Slagsmål och fylla och rena kriget om
holken i lilltallen innan allt är över. Den
svartvite vinner alltid.*

*Och mitt i allt krigandet och slagsmål om
tjejer hinner han sjunga lite också, en klar och
accentuerad, spetsig liten strof. Erik Rosenberg
har förståds fångat den, i nåt slags ord:
singsingsingsinzy, sia, sia, sia, doddillidu, sis,
sia.
Så.*

Eva-Stina Byggmästar från Österbotten är en av de ganska rara kvinnliga poeter som gärna skriver om fåglar. Någonstans har hon sagt: *Om inte fåglar fanns skulle mitt lilla fågelhjärta spricka mitt itu.* Och även hennes nästa citat är säkert på något plan självbiografiskt:

*Likheten mellan göktytan
och en naturlyriker är verkligen häpnads-
väckande: bäge klår väl i
kamouflagefärgat och kan lätt
förväxlas med en stubbe eller kvist*

Merit Åhs Janbrink lever med en man som är inbiten skådare och hon hänger med på exkursioner ibland, men med en viss distans, som nog framgår av den här dikten ur

hennes samling *Fåglar kring människor och tankar*:

*Det stod en prärielöpare mitt bland
rörhönorna
bara det en sensation men också en kultur-
vetare mitt bland naturvetarna
en kvinna bland männen eller snarare en
flicka som inte riktigt fick in skärpan
vars perspektiv förändrades med varje vridning
som ett kalejdoskop
och som avböjde all hjälp med inställningen
för det var vackert så*

Om någon nu till äventyrs skulle känna sig inspirerad att skriva en egen dikt till Nattvakan eller HFK:s hemsida så sätt igång! Varför inte börja med en haiku. Den vanligaste formen har tre rader med 5+7+5 stavelser, men det är inget tvång – innehållet är viktigare än formen.

*Blåmes vid holken
fem knyckiga sekunder
från stumfilmstiden*

Lappsparr, Flatruet, juni 2018. Foto: Lars G Lindström.

Fjällgåsrapport

Niclas Liljebäck
Lars G Lindström

Under våren kom det in många positiva rapporter kring svenska fjällgäss. Särskilt glädjande var hur våra utsättningsfåglar nu återvänder till häckningsområdet i svenska fjällvärlden på ett sätt som slår alla tidigare år och överträffar alla våra förhoppningar.

DE FÖRSTA FJÄLLGÄSSEN ANLÄNDE till de fjällnära rastplatserna redan den 13 maj. Därefter har projektet noga följt flockarna och försökt läsa av de individuella benringar som finns på en del av fjällgässen. Redan nu framgår att 2017 års utsättning var mycket lyckad då inte mindre än 30 av de 81 utsättningsfåglarna hittills kunnat återfinnas på rast-

platser runt häckningsområdet. Utsättningsarna av fjällgäss syftar till att stärka den svenska vilda populationen både antalsmässigt och genetiskt. Den vilda populationen beräknades vara 65-75 fjällgäss under hösten 2017. Ett tillskott på 30 fåglar betyder därmed en förstärkning med drygt 40 procent av den svenska fjällgäs-

populationen. En mycket hög siffra jämfört med tidigare år i Projekt Fjällgås men också jämfört med andra liknande projekt.

Under vintern 2017/2018 skapade en flock med 24 utsättningsfåglar, alla årsungar från 2017, uppståndelse i Tyskland. Denna fjällgås flock var lite udda då dessa unga fåglar flyttade helt utan vägledning av äldre erfarna fjällgäss och brydde sig inte om att söka stöd från flockar av andra gåsarter och dessutom övervintrade i ett område där fjällgäss är mycket sällsynta. Det visade att deras kaxiga attityd var ett vinnande koncept. I maj kunde inte mindre än 23 av de 24 fåglarna återfinnas nära häckningsområdet.

Det är framförallt två rastplatser som nyttjas av fjällgässen inför deras häckning. Vindelälvens delta område i Ammarnäs, Västerbotten håller högst antal fjällgäss medan i Norrbotten återfinns Båtsjaur där fjällgässen betar på gräsmarker som helt eller delvis restaurerats för fjällgässen.

Från häckningsområdet rapporterades om en snabb snösmältning och en islossning som kommit igång tidigt. En tidig vår i fjällen brukar ge många häckningar av fjällgäss. Dessutom fick Projekt Fjällgås in lovande rapporter om tillgång på sorkar och lämlar i fjällvärlden. Mycket smågnagare är gynnsamt för markhäckande fåglar då rovdjuren, framförallt rödräven, har fullt upp med att äta dessa och låter bli fåglars ägg och ungar. På det hela taget ser det mycket lovande ut för den svenska fjällgåspopulationen just nu och alla de som jobbat hårt, oftast ideellt, med denna fågel ser nu att deras möda ger resultat.

Lillfjärden

Trots att det såg ljust ut för en bra häcknings-säsong valde flertalet par att återvända till Lillfjärden och där genomföra sin ruggning. Redan i mitten av juni anlände 14 fåglar och sedan fylldes det på succesivt så att till slut var det hela 51 fjällgäss (många för unga för att

Fjällgåsen NSB i Borgarparken. Foto: Mats Åberg.

häcka) som ruggade i sjön. Ruggningen startade kring den 5 juli och de första fåglarna var flygga kring den 26 juli. Alla gäss som återkom i juni använde inte Lillfjärden som ruggningsplats utan några försvann strax innan. Undrar var de ruggar?

Betet runt Lillfjärden, för fjällgässen, var mycket dåligt denna sommar då den långvarig torkan gjorde att gräset inte växte och det lilla som var kvar var gult och torrt. Trots detta verkar gässen ha fått i sig den näring de behöver.

Häckning

Trots att de flesta presumtiva par inte gick till häckning har det setts ett par lyckade. Det blir spännande att se om det kommer några ungar producerade i det vilda. Även i år släpptes det ut ett åttiotial gäss från projektet.

Märkning

Alla gäss som är uppfödda i fångenskap och sedan släpps ut är märkta. Det kan vara bra att lära sig hur man avläser märkningen om man skall rapportera sedda gäss. På vänster ben sitter en färgad ring med en bokstav eller siffra och på höger ben en färgad ring som anger det år som gåsen släpptes.

2013	röd ring
2014	gul ring
2015	grön ring
2016	blå ring
2017	svart ring
2018	vit ring

Varje färg förkortas till en bokstav och det engelska namnets första bokstav används förutom för svart (noir från franskan).

Blå (Blue)	B
Grön (Green)	G
Vit (White)	W
Röd (Red)	R
Svart (Noir)	N
Gul (Yellow)	Y
Orange (Orange)	O

Man läser färgen på vänster ben först.

Ett exempel: En fjällgås har en gul ring med bokstaven F på vänster ben och en blå ring på höger ben. Den har då beteckningen YFB.

Vänster ring: grön (G) med bokstaven H. Höger ring: blå (B)
Beteckningen GHB. Foto: Lars Göran Lindström.

Ägretthäger, Insjön Dalarna, augusti 2018. Foto: Lars Göran Lindström.

Program

Höst - vinter 2018-2019

Lavskrika i Niannoret 22/9

Tid: 09.00
Samling: Lillfjärden
Ansvarig: Karin Svensson 070-513 48 66
Kjell Johansson 070-239 75 10

Favorit i repris! Samling vid Lillfjärdens utfodringsplats och gemensam avfärd till Niannoret.

Eurobirdwatch 7/10

Tid: 07.00
Samling: Lillfjärdens utfodringsplats
Ansvarig: Karin Svensson 070-513 48 66
Simon Fransson 070-661 80 11

Vi åker ut på Hornslandet där mycket spännande fåglar kan ses på hösten.

Bildvisning 13/11

Tid: 19.00
Plats: CUL
Ansvarig: Karin Svensson 070-513 48 66

Medlemmar tar med och visar sina egna bilder. Fika,

Nyårsexkursion 1/1

Tid: 08.00
Samling: Lillfjärdens utfodringsplats
Ansvarig: Mats Axbrink 070-608 99 14

Vi inleder traditionsenligt det nya året med en exkursion där det går ut på att se så många arter som möjligt. Över 50 arter har setts som mest.

Innemöte 5/2

Tid: 19.00
Plats: CUL
Ansvarig: Karin Svensson 070-513 48 66

Tema: trutar, måsar och tärnor. Kjell, Lars-Göran och Mats Åberg visar bilder och läten och fakta presenteras av Mats Axbrink. Fika.

Ugglexkursion

Om det nästa år blir ett bra uggleår och det finns ropande ugglor, lägger vi under första halvan av mars in en ugglexkursion en kväll när vädret är gynnsamt. Datum bestäms i så fall med ganska kort varsel och läggs ut på fågelklubbens hemsida. Alla intresserade uppmanas därför hålla koll på vår hemsida

Årsmöte 19/3

Tid: 18.30
Plats: CUL
Ansvarig: Styrelsen

Sedvanliga årsmötesförhandlingar. HFK bjuder på fika. Bildvisning. Mer information kommer i nästa nummer av Nattvakan.

Innemöte 1/4

Tid: 19.00
Plats: CUL
Ansvarig: Karin Svensson 070-513 48 66
L G Lindström 070- 629 15 24

Anpassat för nybörjare. Vi går igenom de vanligast förekommande fåglarna i Hälsing-

land, vilka arter man kan förväntas träffa på. Fakta, utseende och läten.

Dalripa på Flatruet, Härjedalen, juni 2018. Foto: Lars G Lindström.

